
Urininkontinens hos kvinnor

— Lokalt vårdprogram och behandlingslinje —
i Region Västernorrland

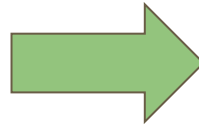

Frida Edlund
Leg. sjuksköterska/uroterapeut
Länsverksamhet obstetrik och gynekologi
Örnsköldsvik

Uroterapi

Beteendeterapeutisk
behandling; individens
resurser, vanor,
beteenden, arbeta med
träningsprogram,
undervisning

Mål: Kontinens,
normalisera blås-
och tarmfunktion,
ökad livskvalitet

Kontinens:

- Uppfatta signaler om blåstömningens behov
- Förmåga att hinna ta sig till toaletten
- Självt kunna bestämma när blåstömning ska ske

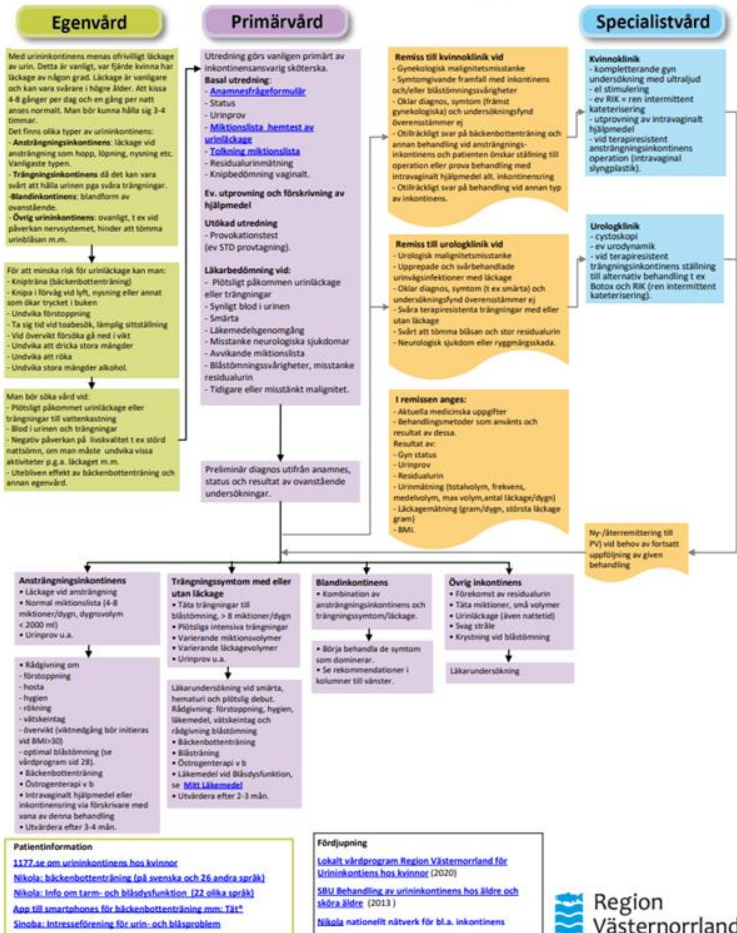

- Bemöta patienten med respekt
- Långt lidande
- Sänkt livskvalitet
- Alla åldrar
- Skam och tabu
- Utredning och behandling,
inkontinensskydd är ingen behandling

Urininkontinens hos kvinnor

Ursprunglig version: 2016-05-17
Reviderad senast: 2023-10-09
Ändrad senast: 2023-10-09

Länken finns längst ned på
behandlingslinjen

[377102 \(rvn.se\)](http://377102.rvn.se)

	Dokumentrubrik Urininkontinens hos kvinnor	www.rvn.se Sida 1(27)	
Handläggare Helena Svensson (hun010)	Dokumenttyp Riktlinje	Fastställt 2019-04-04	Dokumentnr / Version 377102 / Version 4
Fastställare Helena Dalin (hdri068)	Gälligt till och med 2025-04-05	Reviderat 2023-10-05	Processägare
	Granskare Tuulikki Heino Granzqvist (tho001), Maria Eländer (mer002), Åsa Hebestad (ahd016)		
Gäller för Kvinnokliniken Sollefteå Länsverksamhet obstetrik och gynekologi Kvinnokliniken Örnsköldsvik			Ytterligare information Nytt datum!

Urininkontinens hos kvinnor

Innehåll

Syfte.....	3
Mål.....	3
Patienter som primärt ska bedömas av läkare.....	5
Första besök hos kontinenssjuköterska/distriktsköterska/uroterapeut (ca 1 tim).....	5
Andra besöket hos kontinenssjuköterska/distriktsköterska/uroterapeut inom 2-3 veckor (ca 45 min).....	5
Läkarbesök.....	6
Behandling, allmänt.....	6
Ansträngningsinkontinens.....	7
Trängningsinkontinens/urinträningar.....	7
Blandinkontinens.....	8
Nykturi (Nocturi).....	8
Blåstömningsproblem.....	8
Urinmätning.....	9
Läckagemätning/Hemtest.....	9
Uppföljande besök hos kontinenssjuköterska/distriktsköterska/uroterapeut.....	9
Checklista för remiss till specialist.....	10
Referenser.....	10
Litteratur.....	11
Anamnesfrågeformulär.....	12
Utvärdering - enkät.....	16
BÄCKENBOTTENTRÄNING	20
1. Hitta rätt.....	20
2. Styrketräning.....	20
3. Snabbhetsträning.....	21
4. Uthållighetsträning.....	21
5. Funktionell träning.....	21
6. Kraftigare styrketräning.....	21
BLÅSTRÄNING	22
Innan du börjar träna.....	22
Vad är blåsträning?.....	22
Hur blåstränar man?.....	22
Har du "dåliga" vanor?.....	23

Urininkontinens hos kvinnor

Behandlingslinje - [ur-ininkontinens-hos-kvinnor-bhl.pdf \(rvn.se\)](https://www.rvn.se/ur-ininkontinens-hos-kvinnor-bhl.pdf)

- Egenvård 1177
- Bör söka vård vid:
  - Plötsligt påkommet urinläckage eller trängningar
  - Blod i urinen och trängningar
  - Negativ påverkan på livskvalitet
  - Utebliven effekt av egenvård

Egenvård

Med urininkontinens menas ofrivilligt läckage av urin. Detta är vanligt, var fjärde kvinna har läckage av någon grad. Läckage är vanligare och kan vara svårare i högre ålder. Att kissa 4-8 gånger per dag och en gång per natt anses normalt. Man bör kunna hålla sig 3-4 timmar.

Det finns olika typer av urininkontinens:

- **Ansträngningsinkontinens:** läckage vid ansträngning som hopp, löpning, nysning etc. Vanligaste typen.
- **Trängningsinkontinens** då det kan vara svårt att hålla urinen pga svåra trängningar.
- **Blandinkontinens:** blandform av ovanstående.
- **Övrig urininkontinens:** ovanligt, t ex vid påverkan nervsystemet, hinder att tömma urinblåsan m.m.

För att minska risk för urinläckage kan man:

- Knipträna (bäckenbottenträning)
- Knipa i förväg vid lyft, nysning eller annat som ökar trycket i buken
- Undvika förstoppning
- Ta sig tid vid toabesök, lämplig sittställning
- Vid övervikt försöka gå ned i vikt
- Undvika att dricka stora mängder
- Undvika att röka
- Undvika stora mängder alkohol.

Man bör söka vård vid:

- Plötsligt påkommet urinläckage eller trängningar till vattenkastning
- Blod i urinen och trängningar
- Negativ påverkan på livskvalitet t ex störd nattsömn, om man måste undvika vissa aktiviteter p.g.a. läckaget m.m.
- Utebliven effekt av bäckenbottenträning och annan egenvård.

Patienter som primärt ska bedömas av läkare:

- Patient som inte kan medverka i utredning och behandlingsprogram.
- Vid misstanke om malignitet: Urinrängningar < 3 månader och misstanke om gynekologisk malignitet – remiss till gynekolog.
- Urinrängningar < 3 månader och misstanke om blåscancer – remiss till urolog.
- Alltid vid makroskopisk hematuri – remiss till urolog.

TOLKNING MIKTIONSLISTA

Värden som kan vara till hjälp vid bedömning:

”Normalvärden”

Totalvolym 1000 – 2000 ml

Frekvens 4-7 ggr/dygn

Medelvolym 250 ml

Maximalvolym 500 ml

Trängningsinkontinens/urinträngningar

1000 – 2000 ml

≥8 ggr/dygn

< 200 ml

< 300 ml

Preliminär diagnos utifrån anamnes, status och resultat av ovanstående undersökningar.

Ansträngningsinkontinens

- Läckage vid ansträngning
- Normal miktionslista (4-8 mktioner/dygn, dygnsvolym < 2000 ml)
- Urinprov u.a.

- Rådgivning om
  - förstoppning
  - hosta
  - hygien
  - rökning
  - vätskeintag
  - övervikt (viktnedgång bör initieras vid BMI>30)
  - optimal blåstömning (se vårdprogram sid 28).
- Bäckentträning
- Östrogenterapi v b
- Intravaginalt hjälpmedel eller inkontinensring via förskrivare med vana av denna behandling
- Utvärdera efter 3-4 mån.

Trängningssymtom med eller utan läckage

- Täta trängningar till blåstömning, > 8 mktioner/dygn
- Plötsliga intensiva trängningar
- Varierande miktionsvolym
- Varierande läckagevolym
- Urinprov u.a.

- Läkundersökning vid smärta, hematuri och plötslig debut.
- Rådgivning: förstoppning, hygien, läkemedel, vätskeintag och rådgivning blåstömning
- Bäckentträning
- Blåsträning
- Östrogenterapi v b
- Läkemedel vid Blåsdysfunktion, se [Mitt Läkemedel](#)
- Utvärdera efter 2-3 mån.

Blandinkontinens

- Kombination av ansträngningsinkontinens och trängningssymtom/läckage.

- Börja behandla de symtom som dominerar.
- Se rekommendationer i kolumner till vänster.

Övrig inkontinens

- Förekomst av residualurin
- Täta mktioner, små volymer
- Urinläckage (även nattetid)
- Svag stråle
- Krystning vid blåstömning

Läkundersökning

Läkarbedömning vid:

- Plötsligt påkommen urinläckage eller trängningar
- Synligt blod i urinen
- Smärta
- Läkemedelsgenomgång
- Misstanke neurologiska sjukdomar
- Avvikande miktionslista
- Blåstömningssvårigheter, misstanke residualurin
- Tidigare eller misstänkt malignitet.

Läkarbesöket:

- Fördjupad anamnes
  - Diabetes, hjärtinsufficiens, gynekologiskt inkl menstruation och förlossningar, neurologiska sjukdomar t.ex ryggbesvär, MS, Parkinsons, förstoppning, analinkontinens, psykiatriska sjukdomar, KOL, sömnapné mm.
- Läkemedelsgenomgång OBS: diuretika, psykofarmaka, antikolinergika
- Genomgång av miktion och läckagemätning
- Gynundersökning OBS: atrofi, framfall, knip, resistenser + rektal palpation
- Ev. neurologisk undersökning

Allmän behandling

- Sjukdomar/tillstånd som förvärras ska alltid behandlas först
- Alltid se över läkemedelslistan
- Behandling av ev. förstoppningsproblematik
- Vid övervikt råd gällande viktnedgången ev remiss till dietist
- Rökning ger hosta för förvärrar, erbjud rökavvänjning
- Råd gällande vätskeintag och rutiner
- Lokalt östrogen till alla postmenopausala kvinnor med urogenitala besvär

Analinkontinens - viktigt att fråga!

[riktlinjer_analinkontinens_2017.pdf \(nikola.nu\)](#)

Ansträngningsinkontinens

- Bäckentträning

- Vaginalstöd kan användas för att förhindra läckage vid fysisk aktivitet. I första hand rekommenderas inkontinensring.

- Utvärdera efter 6 månader

Trängningsinkontinens/urinträngningar

- Bäckebottenträning
- Blåsträning
- Antikolinergika

Om patienten ej är nöjd med behandlingsresultatet tar distriktsläkare ställning till om patienten ska remitteras till Kvinnokliniken eller Urologkliniken.

Blandinkontinens

- Bäckebottenträning
- Ev. vaginalstöd kan användas om ansträngningsläckagen är dominerande.
- Blåsträning
- Antikolinergika vid behov
- Utvärdera efter 1-2 månader om trängningsbesvären överväger eller efter 6 månader om ansträngningsbesvären överväger.

Nykturi/nokturi

Kan ha många
orsaker:

Sömnproblem

Polyuri

Nattlig polyuri

Lagringsproblem

Miktionslista nykturi

Frekvens natt = de gånger patienten har väckts under natten för att hon är kissnödig och måste gå till toaletten, blåstömningen på morgonen räknas inte.

Nattvolym = första blåstömningen efter insomnandet t o m första blåstömningen på morgonen.

Remiss till Kvinnoklinik vs Remiss till Urologklinik

- Gynekologisk malignitetsmisstanke
- **Framfall** med inkontinens och/eller blåstömningssvårigheter
- **Oklar diagnos**, symtom (främst gynekologiska) och undersökningsfynd överensstämmer ej
- **Terapieresistent ansträngningsinkontinens** och patienten önskar ställning till operation eller prova intravaginalt hjälpmedel alt. inkontinensring
- **Otillräckligt svar** på behandling vid annan typ av inkontinens

- Urologisk malignitetsmisstanke
- Upprepade och svårbehandlade **urinvägsinfektioner** med läckage
- **Oklar diagnos**, symtom (t ex **smärta**) och undersökningsfynd överensstämmer ej
- Svåra terapieresistenta **trängningar** med eller utan läckage
- Svårt att tömma blåsan och stor **residualurin**
- **Neurologisk** sjukdom eller ryggmärgsskada.

Checklista för remiss till specialist

Uppgifter som ska beaktas innan remiss till specialist:

1. Kvinnans livskvalitet är försämrad på grund av urininkontinens och/eller urinträngningar
2. Kvinnan är utredd och behandlad enligt vårdprogrammet
3. OBS! om kvinnan har $BMI \geq 30$ ska viktnedgång påbörjas. En viktnedgång på 5-10% kan innebära minskade inkontinensbesvär.

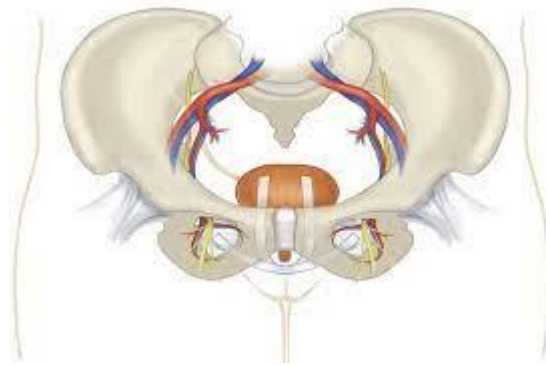
Uppgifter som ska finnas i remissen:

Aktuella medicinska uppgifter, vilken/vilka behandlingsmetoder som har använts och resultat av dessa.

Aktuellt gynstatus;	resultat
Urinprov:	resultat
Residualurin:	ml
Urinmättningslista:	totalvolym, frekvens, medelvolym, maximalvolym, antal läckage/dygn
Läckagemätning:	gram/dygn, största läckage, gram
Provokationstest (om ansträngningsinkontinens eller blandinkontinens)	resultat
BMI	
Preliminär diagnos	

Vad görs på kvinnokliniken?

- Kompletterande gynundersökning med ultraljud
- Utprovning av intravaginalt hjälpmedel
- Prolapsring
- Vid terapiresistent ansträngningsinkontinens operation (intravaginal slyngplastik).
- Elstimulering
- RIK

Vad görs på urologkliniken?

- Cystoskopi
- Ev urodynamik
- Vid terapiresistent trängningsinkontinens ställning till alternativ behandling t ex Botox och RIK (ren intermittent kateterisering).

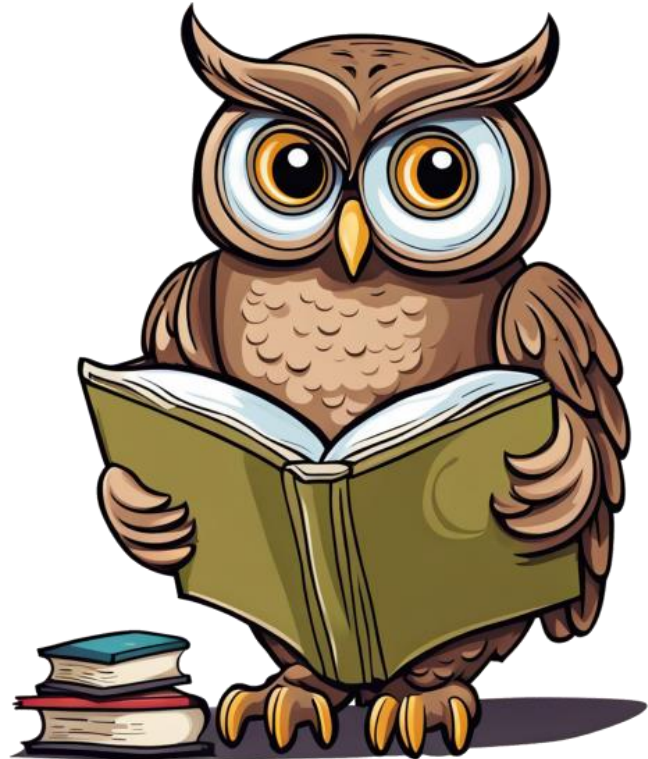
Blås- och tarmdysfunktion, 7,5 hp

Högskolan Dalarna

Distansutbildning

25% under en termin

3 digitala träffar

Ta chansen att öka livskvaliteten för dessa kvinnor!

- Vad önskar kvinnan själv att hon kunde göra?
- Vad skulle öka hennes livskvalitet?
- Enbart att lyssna och ge enkla råd kan göra stor skillnad.

Tack för mig!